

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปัญหาและความสำคัญ

อุตสาหกรรมสิ่งทอของประเทศไทยมีการพัฒนามากว่า 30 ปี โดยในยุคแรกเป็นการผลิตผ้าเพื่อใช้ในกิจการทหาร¹ จากนั้นภาคเอกชนได้เริ่มมีการดำเนินกิจการทอผ้าขึ้นหลายแห่งทำให้กิจการทอผ้าในประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง และภาครัฐบาลได้มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนในปี พ.ศ. 2503 และในปี พ.ศ. 2506 มีการจัดตั้งกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมด้านวิชาการแก่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ภายหลังจากปี 2513 สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติได้ริเริ่มปรับปรุงการผลิตโดยจัดตั้งสถาบันขึ้นในกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อทำหน้าที่ให้บริการทดสอบผลิตภัณฑ์ ตรวจสอบคุณภาพ ปรับปรุงมาตรฐานการผลิตให้ทัดเทียมกับสากล และให้บริการด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้มีการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่ผู้ลงทุนในกิจการสิ่งทอ เช่น การยกเว้นภาษีเงินได้ การยกเว้นภาษีอากรเครื่องจักรนำเข้า เป็นต้น สำหรับธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ และบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยก็มีการให้ความช่วยเหลือในด้านการกู้ยืมเงินด้วยเช่นกัน จากการช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้ผู้ประกอบการชาวไทยและต่างประเทศเข้ามาลงทุนในกิจการทอผ้าเป็นจำนวนมาก โดยอุตสาหกรรมสิ่งทอได้มีการเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าในยุคแรกจนกระทั่งกลายเป็นสินค้าออกที่ทำรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นมูลค่ามหาศาล สำหรับตลาดสิ่งทอที่สำคัญของไทยได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศอาเซียน นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีการส่งออกเส้นใยประดิษฐ์ไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ฮองกง และอินเดียอีกด้วย

---

¹ศุภชัย ศุภชลาศัย, "อุตสาหกรรมสิ่งทอไทย: โครงสร้างและนโยบายของรัฐ," เอกสารในการสัมมนาเรื่อง โครงสร้างเศรษฐกิจ : เส้นทางสู่ความสมดุลย์ เสนอที่โรงแรมแอมบาสซาเดอริวิตีจอมเทียน จังหวัดชลบุรี วันที่ 12

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมสิ่งทอของประเทศไทยมีการผลิตครบวงจร คือผลิตตั้งแต่สินค้าขั้นต้น ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตเส้นใย สินค้าขั้นกลาง ได้แก่ อุตสาหกรรมปั่นด้าย ทอผ้า ตัดผ้า ฟอกย้อม และสินค้าขั้นปลาย ได้แก่อุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยอุตสาหกรรมต้นน้ำ (Upstream) ซึ่งได้แก่ อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์เป็นอุตสาหกรรมที่มีการเน้นการใช้ปัจจัยทุนมาก (Capital Intensive) และส่วนใหญ่เป็นการร่วมทุนกับต่างประเทศ มีจำนวนผู้ประกอบการน้อยรายเนื่องจากต้องลงทุนสูง ส่วนอุตสาหกรรมกลางน้ำ (Midstream) ซึ่งประกอบด้วย อุตสาหกรรมปั่นด้าย ทอผ้า ตัดผ้า และฟอกย้อม มีการใช้แรงงานและมีจำนวนผู้ประกอบการมากกว่าอุตสาหกรรมต้นน้ำ สำหรับอุตสาหกรรมปลายน้ำ (Downstream) หรืออุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีจำนวนผู้ประกอบการมากที่สุด มีการจ้างงานเป็นจำนวนมาก และเน้นใช้ปัจจัยแรงงานเป็นหลัก (Labour Intensive) โดยมีขนาดแตกต่างกันตั้งแต่โรงงานที่มีเครื่องจักรเครื่องที่ใช้ในการเย็บน้อยกว่า 10 เครื่อง จนถึงโรงงานที่มีมากกว่า 1,000 เครื่อง ประมาณครึ่งหนึ่งของกำลังการผลิตในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นของผู้ประกอบการรายใหญ่ อุตสาหกรรมนี้มักจะมีลักษณะที่ใช้เงินลงทุนน้อยและใช้เทคโนโลยีแบบง่ายและไม่ซับซ้อนนัก

ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็วประเทศหนึ่ง ในช่วงปี 2533 - 2538 ไทยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงกว่าร้อยละ 8² โดยภาคการผลิตที่มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยค่อนข้างสม่ำเสมอและสูงกว่าภาคการผลิตอื่น ๆ คือภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นภาคการผลิตที่ทำรายได้จากการส่งออกให้แก่ประเทศมากที่สุดเมื่อเทียบกับภาคการเกษตร ก่อสร้าง และภาคการบริการ กล่าวคือ ภาคอุตสาหกรรมมีอัตราการขยายตัวในปี 2539 คิดเป็นร้อยละ 10.5 โดยอุตสาหกรรมสำคัญอันหนึ่งที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศเป็นจำนวนมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคืออุตสาหกรรมสิ่งทอ ส่วนทางด้านภาคการเกษตรและภาคก่อสร้าง แม้จะมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปี แต่อัตราการขยายตัวนั้นมีอัตราที่ไม่ค่อยสม่ำเสมอ บางปีมีอัตราการขยายตัวมากบางปีน้อย สำหรับภาคการบริการและอื่น ๆ นั้น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจแม้จะเป็นบวกทุกปีแต่ก็เป็นอัตราที่ผันผวนเช่นกัน

อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการจ้างงานของประเทศไทย ซึ่งจะเห็นได้จากมูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอในปี 2538 มี

² "ภาพรวมเศรษฐกิจไทยปี 2538 และ แนวโน้มปี 2539." วารสารส่งเสริมการลงทุน ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (ม.ค. 2539) หน้า 16.

จำนวนสูงถึง 147,819.7 ล้านบาท (ตารางที่ 1.1) คิดเป็นร้อยละ 10.51 เมื่อเทียบกับมูลค่าการส่งออกรวมของประเทศซึ่งมีมูลค่า 1,406,158 ล้านบาทในปีเดียวกัน เมื่อพิจารณาแยกตามชนิดของผลิตภัณฑ์สิ่งทอแล้วพบว่า มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มมีสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอชนิดอื่น ๆ กล่าวคือ ในปี 2538 มีมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มเท่ากับ 104,943.2 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 70.99 ของมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอรวม รองลงมาได้แก่ มูลค่าการส่งออกของผ้าใยประดิษฐ์ ด้ายใยประดิษฐ์ ผ้าฝ้ายเส้นใยประดิษฐ์ ด้ายฝ้าย เคหะสิ่งทอ และผ้าถัก ตามลำดับ

จากตารางดังกล่าวเป็นที่น่าสังเกตว่า สัดส่วนการส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มมีแนวโน้มที่ลดลงในช่วงปี 2536 - 2538 กล่าวคือลดลงจากร้อยละ 75.90 ในปี 2536 เป็นร้อยละ 74.57 และ 70.99 ในปี 2537 และ 2538 แต่มูลค่าการส่งออกยังคงเพิ่มขึ้นทุกปี ในขณะที่ช่วงเวลาเดียวกันนั้นสัดส่วนของการส่งออกผลิตภัณฑ์เส้นใยประดิษฐ์ มีการเพิ่มขึ้นตลอด จากร้อยละ 1.66 เป็น 1.95 และ 3.35 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มีแนวโน้มที่จะมีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาถึงด้านการจ้างงานในประเทศแล้วพบว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอมีการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นจาก 880,490 คนในปี 2532 เป็น 1,100,610 คนในปี 2536 (ตารางที่ 1.2) นับเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญในประเทศ โดยการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอมากกว่าร้อยละ 70 เป็นการจ้างงานในอุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป เห็นได้จากในปี 2536 มีการจ้างงานในอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปถึง 846,470 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 76.9 ของการจ้างงานทั้งหมดในอุตสาหกรรมสิ่งทอ รองลงมาคือ อุตสาหกรรมทอผ้า ถักผ้า ปั่นด้าย ฟอกย้อม และอุตสาหกรรมการผลิตเส้นใยประดิษฐ์ ตามลำดับ โดยอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มีการจ้างงานในปี 2536 เท่ากับ 16,500 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.5 ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอเท่านั้น ทั้งนี้โรงงานผลิตเส้นใยประดิษฐ์ทั้งหมดมีจำนวน 16 โรง แต่ละโรงเป็นโรงงานขนาดใหญ่ซึ่งมีการจ้างงานมากกว่าโรงงานละ 200 คน (ตารางที่ 1.3) เช่นเดียวกับโรงงานปั่นด้ายทั้งหมดในประเทศไทยก็เป็นโรงงานขนาดใหญ่เช่นกัน สำหรับอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศไทยมีขนาดของโรงงานที่หลากหลายกันไป จากตารางที่ 1.3 แสดงให้เห็นว่าโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็กที่มีการจ้างงานน้อยกว่า 50 คน และโรงงานขนาดกลางที่มีการจ้างงานตั้งแต่ 50 - 199 คน โดยสัดส่วนของโรงงานทั้ง 2 ขนาดนี้เท่ากับร้อยละ 50 และ 45 ตามลำดับ ในขณะที่โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ซึ่งมีการจ้างงานตั้งแต่ 200 คนขึ้นไปมีเพียง 127 โรง

ตารางที่ 1.1 : มูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอแยกตามชนิดผลิตภัณฑ์

หน่วย : ล้านบาท

ผลิตภัณฑ์	2536	2537	2538
มูลค่าการส่งออกรวมของประเทศ	935,862	1,135,006	1,406,158
มูลค่าการส่งออกอุตสาหกรรมสิ่งทอ	120,627.8	139,149.8	147,819.7
1. เส้นใยประดิษฐ์	1,999.2	2,711.9	4,957.4
สัดส่วนต่อการส่งออกรวมของประเทศ (ร้อยละ)	0.21	0.23	0.35
สัดส่วนต่อการส่งออกสิ่งทอ (ร้อยละ)	1.66	1.95	3.35
2. ผ้าฝ้าย	1,618.4	1,949.6	3,252.2
สัดส่วนต่อการส่งออกรวมของประเทศ (ร้อยละ)	0.17	0.17	0.23
สัดส่วนต่อการส่งออกสิ่งทอ (ร้อยละ)	1.34	1.40	2.31
3. ผ้าใยประดิษฐ์	4,920.3	8,750.9	8,440.8
สัดส่วนต่อการส่งออกรวมของประเทศ (ร้อยละ)	0.52	0.77	0.60
สัดส่วนต่อการส่งออกสิ่งทอ (ร้อยละ)	4.08	6.26	5.72
4. ผ้าฝ้าย	5,080.4	5,760.2	6,680.9
สัดส่วนต่อการส่งออกรวมของประเทศ (ร้อยละ)	0.54	0.50	0.47
สัดส่วนต่อการส่งออกสิ่งทอ (ร้อยละ)	4.20	4.14	4.51
5. ผ้าใยประดิษฐ์	12,203.1	12,617.0	15,582.6
สัดส่วนต่อการส่งออกรวมของประเทศ (ร้อยละ)	1.30	1.11	1.10
สัดส่วนต่อการส่งออกสิ่งทอ (ร้อยละ)	10.11	9.06	10.55
6. ผ้าถัก	320.6	543.1	751.3
สัดส่วนต่อการส่งออกรวมของประเทศ (ร้อยละ)	0.03	0.04	0.05
สัดส่วนต่อการส่งออกสิ่งทอ (ร้อยละ)	0.26	0.40	0.50
7. เคหะสิ่งทอ	2,957.7	3,064.7	3,211.3
สัดส่วนต่อการส่งออกรวมของประเทศ (ร้อยละ)	0.31	0.27	0.22
สัดส่วนต่อการส่งออกสิ่งทอ (ร้อยละ)	2.45	2.20	2.17
8. เครื่องนุ่งห่ม	91,547.9	103,752.2	104,943.2
สัดส่วนต่อการส่งออกรวมของประเทศ (ร้อยละ)	9.78	9.14	7.46
สัดส่วนต่อการส่งออกสิ่งทอ (ร้อยละ)	75.90	74.57	70.99

ที่มา : งานปฏิบัติการพิเศษสิ่งทอ กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

ตารางที่ 1.2 : จำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอประเภทต่าง ๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2532 -2536

ประเภทอุตสาหกรรม	2532		2533		2534		2535		2536	
	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ
เส้นใยประดิษฐ์	11,240	1.3	12,380	1.3	14,310	1.4	15,400	1.4	16,500	1.5
ปั่นด้าย	46,940	5.6	51,060	5.2	57,220	5.5	60,730	5.7	61,310	5.6
ทอผ้า	48,770	5.5	53,240	5.5	58,700	5.6	61,990	5.8	64,320	5.8
ดัดผ้า	45,380	5.1	49,510	5.1	53,110	5.1	59,200	5.5	62,700	5.7
ฟอกย้อม	38,400	4.4	39,100	4	41,160	4	45,980	4.3	49,310	4.5
เนื้อผ้าสำเร็จรูป	687,760	76.1	769,810	78.9	813,410	78.4	827,330	77.3	846,470	76.9
รวม	880,490	100.0	976,100	100.0	1,037,910	100.0	1070630	100.0	1,100,610	100.0

ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1.3 : จำนวนโรงงานซึ่งทอนแยกตามประเภทและขนาดการจ้างงาน

อุตสาหกรรม	ขนาดเล็ก (1 - 49 คน)		ขนาดกลาง (50 - 199 คน)		ขนาดใหญ่ (200 คนขึ้นไป)		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เส้นใยประดิษฐ์	-	-	-	-	16	100	16	100
ยีนด้าย	-	-	-	-	131	100	131	100
ทอผ้า	467	66	198	28	43	6	708	100
ดักผ้า	422	65	194	30	32	5	648	100
ฟอกย้อม	245	62	118	30	32	8	396	100
เครื่องนุ่งห่ม	1,285	50	1,138	45	127	5	2,530	100

ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไปมีเพียง 127 โรง หรือคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น ส่วนทางด้านภาพรวมของ อุตสาหกรรมสิ่งทอเห็นได้ว่า ขนาดของโรงงานสิ่งทอที่จำแนกตามจำนวนการจ้างงานในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็ก โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 54 รองลงมาคือโรงงานขนาดกลางซึ่ง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 37 และ โรงงานขนาดใหญ่คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9 ของจำนวนโรงงาน อุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทยทั้งหมด

จากความสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอในด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น ประกอบกับความแตกต่างทางด้านโครงสร้างของอุตสาหกรรมต้นน้ำและอุตสาหกรรมปลายน้ำ อย่างชัดเจนเช่นนี้ ฉะนั้นเพื่อสนับสนุนให้อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยมีความสามารถในการผลิต และแข่งขันกับคู่แข่งในอนาคตได้ จึงควรที่จะมีการศึกษาถึงสถานภาพและศักยภาพของ อุตสาหกรรมทั้งสองว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด โดยคาดว่าความเข้าใจที่จะได้รับการ การศึกษาคั้งนี้จะทำให้ทราบถึงข้อแนะนำทางด้านนโยบายหรือมาตรการที่จะช่วยให้อุตสาหกรรม เส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปสามารถดำรงอยู่ได้ดีต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์โดยรวมของวิทยานิพนธ์นี้เพื่อศึกษาสถานภาพและศักยภาพของ อุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทย โดยพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างอุตสาหกรรมย่อย 2 ประเภท ประเภทแรกคือ อุตสาหกรรมต้นน้ำ ซึ่งได้แก่อุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์หรือใยประดิษฐ์ และ อีกประเภทหนึ่งคือ อุตสาหกรรมปลายน้ำ ซึ่งได้แก่การผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยในการศึกษาดัง กล่าวแยกเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะโครงสร้าง ทั้งด้านการผลิตและการตลาดของ อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ และเสื้อผ้าสำเร็จรูป
2. เพื่อศึกษาถึงจุดแข็ง จุดอ่อน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่อุตสาหกรรมทั้งสองมี และ/หรือ ประสบอยู่
3. เพื่อศึกษาถึงศักยภาพและแนวโน้มในอนาคตของอุตสาหกรรมทั้ง 2 ประเภท ว่ามีมากน้อยเพียงใด

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาถึงอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในที่นี่ ได้กำหนดขอบเขตของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปไว้ตามการแบ่งประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรมประเทศไทย คือ

1. อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ ได้แก่ การผลิตเส้นใยประดิษฐ์ รวมถึงการล้าง การฟอกขาว การย้อมสี และการแต่งสำเร็จเส้นใยประดิษฐ์และเส้นด้ายที่เกี่ยวข้องกับการปั่น³
2. อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ได้แก่ การผลิตเครื่องแต่งกายโดยการตัดและเย็บ จากผ้า ขนสัตว์ และวัสดุอื่น ๆ โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นการตัดจำนวนมาก ๆ หรือตามที่ถูกคำสั่ง⁴

สำหรับการศึกษาลักษณะภาพของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป นอกจากข้อมูลทุติยภูมิที่มีอยู่แล้ว ยังพิจารณาจากข้อมูลปฐมภูมิในปัจจุบันและข้อมูลในอดีตตั้งแต่ปี 2534 จนถึงปี 2538 และครอบคลุมกิจการทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นกิจการขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ได้รับการส่งเสริมการลงทุนหรือไม่ หรือเป็นกิจการของคนไทยทั้งหมด หรือมีชาวต่างชาติร่วมทุน เป็นต้น

1.4 วิธีการศึกษา

1.4.1 เครื่องมือและรูปแบบที่ได้ในการวิเคราะห์

การศึกษานี้เป็นแบบพรรณนาความ (Descriptive Research) โดยพิจารณาทั้งในภาพรวมของอุตสาหกรรมสิ่งทอ และศึกษาเฉพาะกรณีของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ได้จากการแบบสอบถาม และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสารต่าง ๆ ประกอบกัน

³ กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย, "การจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรม (ประเทศไทย)", (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2515) หน้า 70.

⁴ เรื่องเดียวกัน . หน้า 74.

ในการวิเคราะห์สถานการณ์ของอุตสาหกรรมทั้ง 2 ประเภท พิจารณาจากข้อมูลทางด้านการผลิต เช่น เครื่องจักร เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต แรงงาน และวัตถุดิบ เป็นต้น ข้อมูลทางการตลาด เช่น กลุ่มลูกค้า ความสามารถในการแข่งขัน ปัญหาและอุปสรรค การให้ความช่วยเหลือจากรัฐบาล เป็นต้น และนำข้อมูลเหล่านี้ของทั้งอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมาเปรียบเทียบกัน

ทางด้านศักยภาพ ศึกษาโดยอาศัยข้อมูลทั้งหมดข้างต้นมาวิเคราะห์ถึงศักยภาพทางด้านการผลิต โดยในด้านการผลิตเป็นการศึกษาถึง แหล่งที่มาของวัตถุดิบ ความสามารถในการผลิตในอนาคต โครงการในการขยายการผลิต เป็นต้น สำหรับด้านการตลาดเป็นการวิเคราะห์ถึงคู่แข่งชั้น ตลาด และกลุ่มลูกค้าในอนาคต เป็นต้น

1.4.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาคั้งนี้มีข้อมูล 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามจากโรงงานผลิตเส้นใยประดิษฐ์ และจากโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งในการเก็บข้อมูลปฐมภูมิจะทำโดยใช้แบบสอบถามซึ่งมีการเลือกตัวอย่างโดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 3 กลุ่มตามขนาดของการจ้างงานดังนี้

1. ขนาดเล็ก มีการจ้างงาน 1 - 49 คน
2. ขนาดกลาง มีการจ้างงาน 50 - 199 คน
3. ขนาดใหญ่ มีการจ้างงานตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป

จากตารางที่ 1.3 พบว่า อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีจำนวนโรงงานทั้งหมด 16 โรง สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานตั้งแต่ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยมีจำนวนโรงงานทั้งหมดคือ 1,265 1,138 และ 127 โรงงานตามลำดับ ในการศึกษานี้ได้เลือกตัวอย่างของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้ง 3

ขนาดด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างของโรงงานแต่ละขนาดคิดเป็นสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 20 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด แบ่งเป็น โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจำนวน 253 แห่ง โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางจำนวน 227 แห่ง และโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่จำนวน 25 แห่ง ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์นั้น ได้ใช้จำนวนโรงงานทั้งหมด 16 แห่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมจำนวนโรงงานที่ได้เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 521 แห่ง

ในการสำรวจข้อมูลปฐมภูมิ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์โดยเริ่มส่งตั้งแต่เดือนตุลาคม 2539 และรอข้อมูลจนกระทั่งเดือนมกราคม 2540 แต่ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามส่งกลับคืนมาเป็นจำนวนน้อยมาก ดังนั้นผู้ศึกษาจึงออกเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมทั้ง 2 ประเภทโดยตรง ซึ่งในที่สุดข้อมูลที่ได้จากการสำรวจครั้งนี้ประกอบด้วยข้อมูลของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจำนวน 13 แห่ง โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางจำนวน 11 แห่ง และโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่จำนวน 16 แห่ง และข้อมูลจากโรงงานอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์จำนวน 8 แห่ง รวมจำนวนข้อมูลที่ได้จากอุตสาหกรรมทั้ง 2 ประเภทเท่ากับ 48 แห่ง

สำหรับการสำรวจภาคสนามใช้แบบสอบถามเป็นหลัก โดยในการสอบถามนั้นเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการผลิต การตลาด เป็นต้นว่า ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิตที่ใช้ กรรมวิธีการผลิต กำลังการผลิตของเครื่องจักร ปริมาณการผลิตที่ผลิตได้จริง ปัญหาและอุปสรรคในการผลิต ทั้งส่วนที่เกิดขึ้นภายในกิจการและส่วนที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกในด้านของการขายผลผลิต ข้อมูลที่ต้องการ เช่น ปริมาณและมูลค่าการขายภายในประเทศ ปริมาณและมูลค่าการส่งออก กลุ่มลูกค้าคือใคร ในการขายมีปัญหาและ/หรืออุปสรรคหรือไม่มากนักเพียงใด ทั้งทางด้านการแข่งขันและคุณภาพ เป็นต้น

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากเอกสารสิ่งตีพิมพ์ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสิ่งทอ เช่น ห้องสมุดของกองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เก็บข้อมูลโดยตรง และจากเอกสารสิ่งตีพิมพ์ในห้องสมุดของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศูนย์บรรณสารสนเทศ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย ห้องสมุดคณะ

เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดแห่งชาติ สถาบันอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ และอื่น ๆ

1.4.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สถานการณ์ภาพและศักยภาพของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และ
อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปนั้น ทำตามกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ดังแสดงในรูป 1.1

ในการศึกษาสถานการณ์ภาพของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมเสื้อผ้า
สำเร็จรูปได้พิจารณาพร้อมกันทั้ง 2 ด้าน คือด้านการผลิตและด้านการตลาดหรือการขายสินค้า
โดยในด้านการผลิตจะพิจารณาว่าโครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมเป็นอย่างไร ซึ่งพิจารณา
จากหลาย ๆ ด้าน ดังแสดงในรูปที่ 1.1

ทางด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต เป็นการพิจารณาว่าเทคโนโลยีที่ใช้เป็น
เทคโนโลยีขั้นสูงมากน้อยเพียงใด เป็นเทคโนโลยีที่ได้รับมาจากต่างประเทศ หรือเป็นเทคโนโลยี
จากภายในประเทศ ถ้าเป็นเทคโนโลยีที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากต่างประเทศแล้วเป็นเทคโนโลยี
ของประเทศใด ก็กิจการได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างไร เช่น เป็นการส่งพนักงานของกิจการไป
รับการฝึกอบรมจากต่างประเทศ มีผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาถ่ายทอดให้ หรือได้รับการถ่าย
ทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศด้วยการซื้อเครื่องมือเครื่องจักร นอกจากนั้นได้ทำการพิจารณาถึง
เครื่องมือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตว่าเป็นเครื่องมือเครื่องจักรที่ผลิตในประเทศ หรือต้องนำเข้าจาก
ต่างประเทศ หากต้องนำเข้าเป็นการนำเข้าจากประเทศใด สัดส่วนเครื่องจักรภายในประเทศกับ
เครื่องจักรจากต่างประเทศเป็นอย่างไร

ด้านวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต พิจารณาว่าได้มาจากแหล่งภายในประเทศหรือนำ
เข้ามาจากต่างประเทศ การนำเข้าวัตถุดิบเสียภาษีหรือไม่ เสียในอัตราเท่าไร ราคาวัตถุดิบรวมทั้ง
ปริมาณการใช้วัตถุดิบเป็นอย่างไร ทางด้านกำลังแรงงานที่ใช้มีมากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับทุน
หรือมูลค่าเครื่องจักร/อุปกรณ์ และสินทรัพย์คงที่อื่น ๆ พร้อมกับ พิจารณาประเภทของแรงงานที่ใช้
ในการผลิตว่าเป็นแรงงานที่มีฝีมือ (Skilled Labour) หรือเป็นแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labour)

รูปที่ 1.1 : กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

สัดส่วนของแรงงานที่มีฝีมือต่อแรงงานไร้ฝีมือเป็นเท่าไร สัดส่วนของแรงงานที่มีฝีมือต่อแรงงานทั้งหมดเป็นเท่าไร และสัดส่วนของแรงงานไร้ฝีมือต่อแรงงานทั้งหมดเป็นเท่าไร

ในเรื่องของกระบวนการผลิต เป็นการศึกษาว่ากรรมวิธีในการผลิตเป็นอย่างไร เป็นแบบใช้แรงงานมากทุนน้อย (Labour Intensive) หรือเป็นแบบใช้แรงงานน้อยแต่ใช้ทุนมาก (Capital Intensive) ทางด้านกำลังการผลิต จะพิจารณาว่ากิจกรรมนั้นมีลักษณะการผลิตที่ใช้เครื่องจักรอย่างเต็มที่มากน้อยเพียงใด ในขณะนั้นสามารถทำการผลิตได้เต็มที่หรือไม่ ถ้ายังทำการผลิตได้ไม่เต็มความสามารถแล้ว ทางผู้ผลิตทำการผลิตได้ประมาณร้อยละเท่าใดของกำลังการผลิตเต็มที่ สาเหตุที่ยังทำการผลิตได้ไม่เต็มที่เนื่องมาจากอะไร เป็นด้านความสามารถในการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ของผู้ผลิต หรือเป็นข้อจำกัดทางด้านปริมาณการจำหน่ายสินค้าเนื่องจากความจำกัดทางการตลาด

ทางด้านนโยบายและความช่วยเหลือจากภาครัฐบาล จะพิจารณาว่ารัฐบาลมีการให้ความช่วยเหลืออุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปทางการผลิตอย่างไรบ้าง เช่นการลดภาษีนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต เครื่องจักร ชิ้นส่วน และอุปกรณ์ต่าง ๆ การส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีในการผลิต เช่น การจัดการฝึกอบรมให้กับภาคเอกชนเพื่อพัฒนาการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

สำหรับด้านการตลาดของเส้นใยประดิษฐ์และเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นการศึกษาว่ามีการจำหน่ายในประเทศเป็นสัดส่วนเท่าใด โดยกลุ่มเป้าหมายของแต่ละกิจการเป็นลูกค้ากลุ่มที่มีรายได้ต่ำ (Low Income Group) หรือกลุ่มที่มีรายได้สูง (High Income Group) ในที่นี่จะใช้การแบ่งกลุ่มรายได้ตามงานศึกษาของ Isra Samtisarit⁵ ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งระดับรายได้ของคนไทยในปี 1992 โดยแบ่งระดับรายได้ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มรายได้ต่ำ (Low Income Group) เป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่าปีละ 6,096 บาท/คน

⁵ Isra Samtisarit, *Educational Expansions and Labour Earnings Inequality in Thailand : 1988 and 1992*, The Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University (October 1996)

2) กลุ่มรายได้ปานกลาง (Middle Income Group) มีรายได้ตั้งแต่ปีละ 6,096 บาท/คน จนถึง 27,696 บาท/คน

3) กลุ่มรายได้สูง (High Income Group) คือกลุ่มที่มีรายได้มากกว่าปีละ 27,696 บาทขึ้นไป

นอกจากนั้นยังได้ทำการศึกษาคูณภาพของสินค้าเป็นอย่างไร การแข่งขันระหว่างธุรกิจมีลักษณะอย่างไร และมากน้อยเพียงใดด้วย

ในแง่ของการจำหน่ายสินค้าไปยังต่างประเทศจะทำการศึกษาในลักษณะเดียวกับการศึกษาถึงการจำหน่ายภายในประเทศ กล่าวคือ พิจารณาว่าลูกค้าสำคัญได้แก่ประเทศใดบ้าง คู่แข่งขันคือใคร สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้หรือไม่ คุณภาพของสินค้ามีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างจากประเทศคู่แข่งอย่างไร คุณภาพของสินค้าจากประเทศไทยได้มาตรฐานสากลหรือไม่

นอกจากนี้ยังทำการศึกษว่าในการส่งสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศมีอุปสรรคอย่างไร ข้อจำกัดในการส่งออกมีอะไรบ้าง มาตรการการกีดกันทางการค้าจากต่างประเทศมีหรือไม่ อย่างไร ประเทศที่มีการกีดกันทางการค้าได้แก่ประเทศใด

เช่นเดียวกับทางด้านการผลิต งานศึกษาได้พิจารณาถึงนโยบายและความช่วยเหลือจากภาครัฐบาลต่อผู้ประกอบการทั้ง 2 อุตสาหกรรม โดยศึกษาถึงความเป็นมาและนโยบายของรัฐบาลที่ช่วยเหลือต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมนี้ เช่น นโยบายในการส่งเสริมการลงทุนของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เพื่อส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าสิ่งทอในประเทศไทย การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลเพื่อควบคุมการนำเข้าผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้ทำการศึกษาถึงแนวโน้มและนโยบายช่วยเหลืออุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และเส้นใยสำเร็จรูปของรัฐบาลไทยด้วย

เมื่อทราบถึงสถานภาพทั้งอดีตและปัจจุบันของอุตสาหกรรมทั้ง 2 ประเภท การจัดซื้อวัตถุดิบ การผลิต การจำหน่าย กลุ่มลูกค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว จึงนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ถึงศักยภาพ

ของอุตสาหกรรมนี้ว่าในอนาคตมีแนวโน้มอย่างไร รัฐบาลควรมีวิธีการช่วยเหลือหรือสนับสนุน อุตสาหกรรมนี้หรือไม่ อย่างไร ภูทางการส่งออกและการตลาดในอนาคตเป็นอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการลงทุนและปรับตัวในอุตสาหกรรมทั้ง 2 ประเภทนี้ต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงสถานภาพของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ และอุตสาหกรรม เสื้อผ้าสำเร็จรูป
2. เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ และอุตสาหกรรม เสื้อผ้าสำเร็จรูป
3. เพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มในอนาคตของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ และ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมทั้ง 2 ประเภทในอนาคต

1.6 โครงสร้างของวิทยานิพนธ์

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์จะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

บทที่ 1 เป็นบทนำ กล่าวถึงปัญหาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ของการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา วิธีการศึกษา และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

บทที่ 2 เป็นวรรณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสิ่งทอในด้านต่าง ๆ ซึ่ง เป็นการรวบรวมงานที่เคยมีผู้ทำการศึกษาแล้ว

บทที่ 3 เป็นเรื่องเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยแยกเป็น อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ และอุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งรวมถึงประวัติความเป็นมา ของอุตสาหกรรม โครงสร้างการผลิต กรรมวิธีการผลิต การจ้างงาน การจำหน่ายและการตลาด ของอุตสาหกรรมย่อยทั้ง 2 ประเภท

บทที่ 4 เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างทั้งด้านการผลิตและการตลาด โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

บทที่ 5 เป็นการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเดินโชประดิษฐ์ และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ทั้งด้านการผลิตและการจำหน่ายทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ การแข่งขันและการกีดกันทางการค้า รวมทั้งสถานการณ์ปัจจุบันและศักยภาพของอุตสาหกรรมทั้ง 2 ประเภทด้วย

บทที่ 6 เป็นการสรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะด้านนโยบาย การดำเนินการ และเพื่อการศึกษาที่จะทำต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย